

HELPWANTED
bij online grensoverschrijdend gedrag

PLEGERSCHAP VAN SEXTING-MISBRUIK

de motieven van jonge plegers
achter dit gedrag

Een initiatief van

OFFLIMITS

INHOUDSOPGAVE

	INLEIDING	p.3
1.	LITERATUURONDERZOEK	p.4
	1.1 prevalentie	p.5
	1.2 Het slachtoffer	p.5
	1.3 Victim blaming	p.5
	1.4 De pleger	p.6
	1.5 Wraakporno en shame sexting	p.7
	1.6 Motieven voor sexting-misbruik	p.7
	1.6.1 Onderzoek M. Naezer en L. van Oosterhout	p.8
2.	ONDERZOEKSMETHODE	p.11
	2.1 De vragenlijst	p.11
	2.2 Dataverzameling	p.11
	2.3 Analyse	p.12
3.	RESULTATEN	p.13
	3.1 Doorsturen zonder toestemming	p.13
	3.1.1 De pleger	p.13
	3.1.2 Het beeldmateriaal	p.13
	3.1.3 De motieven	p.15
	3.1.4 Dubbele on gewenste sexting	p.17
	3.2 Doorsturen met toestemming	p.17
4.	CONCLUSIES	p.18
	4.1 De motieven	p.18
	4.2 Het slachtoffer	p.18
	4.3 Welke jongeren doen het meest aan sexting-misbruik?	p.19
5.	LIMITATIES EN IMPLICATIES VERVOLGONDERZOEK	p.20
6.	ADVIEZEN VOOR DE PRAKTIJK	p.22
	LITERATUUR	p.24

INLEIDING

Sexting onder jongeren blijft sinds de opkomst van de smartphone steeds meer toenemen. Uit een literatuurreview van Madigan et al. (2018) blijkt dat hoe recenter het onderzoek is, hoe hoger het percentage jongeren dat aan sexting doet is. Sexting lijkt hiermee een nieuw onderdeel te zijn van de seksuele ontwikkeling van jongeren (Symons et al., 2018). Maar beeldmateriaal dat via sexting is verkregen, kan door een ander met slechts een druk op de knop doorgestuurd worden.

Binnen de bestaande onderzoeken op het gebied van sexting-misbruik staat het slachtoffer vaak centraal. Dat is niet vreemd, sexting-misbruik heeft vaak een enorme impact op het leven van slachtoffers. Maar met deze eenzijdige focus dreigt de pleger uit beeld te verdwijnen, en ligt *victim blaming* op de loer. Want niet het sturen van beelden, maar juist het ongewenst doorsturen van deze foto's en video's is waar het mis gaat.

Met dit onderzoek wordt gepoogd inzicht te verkrijgen in de motieven van jonge plegers die zonder toestemming intiem beeldmateriaal van een ander doorsturen. Het inzichtelijk maken van deze motieven is een cruciale eerste stap in het ontwikkelen van passende preventiestrategieën; als deze motieven scherp in beeld zijn, kan men veel effectiever optreden.

Aangezien de informatie die al bekend is over dit onderwerp gering is, is dit onderzoek exploratief van aard. Om deze reden zijn geen aanvullende hypothesen opgesteld.

I. LITERATUURONDERZOEK

Sexting wordt gedefinieerd als het online versturen en ontvangen van intieme berichtjes en intiem beeldmateriaal, zoals foto's of video's (Hasinoff & Amy, 2015; Dir & Cyders, 2015). Uit omvangrijk Nederlands onderzoek van Rutgers genaamd 'Seks onder je 25e' blijkt dat sexting door jongeren voornamelijk wordt ervaren als iets positiefs (Graaf et al., 2017). Jongeren gebruiken sexting als een middel om seksuele avonturen aan te gaan, hun identiteit te ontdekken, te leren over seksualiteit (Naezer, 2018), of als vorm van intimiteit binnen romantische relaties (Walker & Sleath, 2017). Sexting wordt problematisch wanneer minimaal een van de partijen geen toestemming geeft. Een voorbeeld hiervan is wanneer iemand intiem beeldmateriaal stuurt zonder toestemming van de ontvanger. Een ander voorbeeld is het doorsturen van intieme berichten of beeldmateriaal zonder dat de afgebeelde persoon hier toestemming voor heeft gegeven (Walker & Sleath, 2017; Strasburger et al., 2019). Voorheen werd voor deze twee voorbeelden één term gebruikt, namelijk 'ongewenste sexting'. Echter zijn dit twee verschillende problemen. Helpwanted gebruikt om deze reden sinds kort de term 'sexting-misbruik' voor het ongewenst doorsturen van intieme berichten of beeldmateriaal. Het huidige onderzoek betreft alleen het doorsturen van beeldmateriaal, en geen tekstberichten. Hiervoor is gekozen omdat uit de ervaring van Helpwanted blijkt dat voornamelijk beeldmateriaal wordt doorgestuurd.

I.I PREVALENTIE

Prevalentiecijfers van het plegers- en slachtofferschap van sexting-misbruik zijn niet eenduidig. Uit een review van 5 studies blijkt dat de prevalentie van plegers varieert tussen 8,4% en 15,6% (Madigan et al., 2018). Ook bleek uit 4 van deze studies dat het bij 4,7% tot 12% van de jongeren weleens is voorgekomen dat hun intieme beeldmateriaal is doorgestuurd. Al deze studies hadden een laag aantal deelnemers. Een review van 6 studies die een relatief hoog aantal deelnemers onderzochten, rapporteerde dat de prevalentie van het plegerschap varieerde van 3% tot 26% (Walker & Sleath, 2017). Recent onderzoek onder 1820 Spaanse jongeren kwam op een percentage van 4,9% voor plegerschap en 3,4% voor slachtofferschap (Gámez-Guadix et al., 2022). Een Australisch onderzoek met 1148 deelnemers vermeldde een prevalentie van 14% voor plegerschap (Clancy et al., 2021). In onderzoek op Nederlandse middelbare scholen geeft 69% van de directeurs aan dat sexting-misbruik weleens plaatsvindt op hun school, gemiddeld bijna drie keer per jaar (Scholte et al., 2016). Het feit dat de prevalentiecijfers uiteenlopen kan naast het verschil in onderzoeksopzet en populatie, verklaard worden doordat onder onderzoekers geen eenduidigheid bestaat over terminologie. Zo wordt 'intiem beeldmateriaal' in het ene artikel opgevat als beeldmateriaal waarop genitaliën te zien zijn (Strassberg et al., 2014) en in het andere artikel als beeldmateriaal waarop 'naakt of bijna naakt' te zien is (Patrick et al., 2015). Ook wordt in het ene artikel gesproken van foto's en video's (Fleschler Peskin et al., 2013) en in het andere artikel louter van foto's (Strassberg et al., 2014). In het huidige onderzoek wordt de volgende definitie gebruikt: 'intiem beeldmateriaal is een foto of video waarop iemand op een seksueel intieme manier te zien is, zoals naakt, bijna naakt, of terwijl diegene seksuele handelingen uitvoert bij zichzelf of een ander'. Daarnaast kan de definitie per cultuur en/of religie verschillen. 'Intiem' kan bijvoorbeeld ook betrekking hebben op andere manieren van (on)zedig gedrag. Een voorbeeld

is beeldmateriaal van moslima's zonder hijab. Doordat bij dit voorbeeld een sterk cultureel en religieus component komt kijken, zal in het huidige onderzoek dit soort beeldmateriaal niet worden meegenomen. Dit onderwerp zal apart moeten worden onderzocht.

I.2 HET SLACHTOFFER

Wanneer intiem beeldmateriaal zonder toestemming wordt doorgestuurd, kan dit negatieve gevolgen hebben voor de afgebeelde persoon. Zo kan slachtofferschap samengaan met onder andere schaamte, vernedering, verminderd zelfvertrouwen en paranoia (Henry & Powell, 2016). Daarnaast kan het relaties met vrienden en familie beschadigen, arbeidsprestaties verminderen en ervoor zorgen dat iemand van school of werk wisselt (Short et al., 2017). Ook staat slachtofferschap in verband met symptomen van depressie en angststoornissen (Gámez-Guadix et al., 2022), automutilatie (Short et al., 2017) en suicidaliteit (Bloom, 2014).

Genderverschillen in slachtofferschap van het doorsturen van intiem beeldmateriaal lijken in de literatuur niet eenduidig. Zo blijkt uit een aantal onderzoeken dat meiden hier vaker slachtoffer van worden dan jongens (Naezer & Oosterhout, 2019; Pina et al., 2017). Echter laten andere onderzoeken juist geen genderverschillen zien (Gámez-Guadix et al., 2022; Madigan et al., 2018). Wel blijkt uit onderzoek dat meiden vaker grotere gevolgen ondervinden aan het slachtofferschap (Naezer & Oosterhout, 2019). Dit komt doordat het bij meiden sneller afgekeurd wordt wanneer zij aan sexting doen dan bij jongens (Ringrose & Harvey, 2015; Lee & Crofts, 2015). Deze attitude is geworteld in victim blaming en leidt tot negatieve reacties wanneer het beeldmateriaal van een meid wordt doorgestuurd (Naezer & Oosterhout, 2019; Ringrose & Harvey, 2015). Hier komt ook slut shaming bij kijken: meiden worden uitgemaakt voor slet of hoer en worden als minderwaardig gezien omdat hun foto of video is 'uitgelekt' (Naezer & Oosterhout, 2019). Wanneer het beeldmateriaal van een jongen wordt doorgestuurd, komen hier minder negatieve reacties op. Deze tendens komt overeen met attitudes over offline seksueel gedrag; dit wordt de sexual double standard genoemd.

Over transgender- en non-binaire slachtoffers is geen data te vinden in de huidige literatuur. Wel blijkt dat mensen uit de LHBT-gemeenschap vaker slachtoffer worden van seksueel geweld dan mensen die cisgender en heteroseksueel zijn (Conroy & Cotter, 2017; Johnson, Matthews, & Napper, 2016). Om deze reden wordt verwacht dat zij hier online ook mee geconfronteerd worden.

I.3 VICTIM BLAMING

De meeste negatieve gevolgen voor slachtoffers komen voort uit de schadelijke reacties van de omgeving (Mckinlay & Lavis, 2020). Deze reacties zijn grotendeels geworteld in victim blaming. Van victim blaming is sprake wanneer slachtoffers de schuld krijgen van het feit dat hun intieme beeldmateriaal is doorgestuurd, of wanneer zij niet geloofd worden (Naezer & Oosterhout, 2019; Krebbekx, 2018; Walker & Sleath, 2017). Men vindt dan dat het slachtoffer het materiaal in de eerste plaats niet had mogen versturen (Mckinlay & Lavis, 2020; Naezer & Oosterhout, 2019; Dobson & Ringrose, 2016). Uit casussen op de hulplijn van Helpwanted blijkt dat victim blaming

er ook voor kan zorgen dat slachtoffers minder snel praten over hun slachtofferschap. Ook weerhoudt victim blaming slachtoffers ervan om het feit te rapporteren bij de politie (Mckinlay & Lavis, 2020). Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat sommige slachtoffers van de politie te horen kregen dat ze nooit een naaktfoto hadden moeten versturen (Wolak & Finkelhor, 2016). Ook dit horen hulplijnmedewerkers van Helpwanted regelmatig terug van Nederlandse slachtoffers. Victim blaming is op veel vlakken ingebed in de heersende moraal van de maatschappij. Zo vindt 37% van de mannen en 24% van de vrouwen in Nederland dat het de schuld van het slachtoffer is als hun intieme foto verspreid wordt (De Graaf & Wijsen, 2017). Het slachtoffer wordt meer afgekeurd naar mate er op het beeldmateriaal meer naakt te zien was, bijvoorbeeld volledig naakt ten opzichte van lingerie (Mckinlay & Lavis, 2020). In de media wordt ook regelmatig aan victim blaming gedaan, zoals in nieuwsartikelen. Zo wordt sexting voornamelijk afgebeeld als iets negatiefs en schadelijks (Crofts et al., 2015). Veel nieuwsartikelen gaan over de schadelijke gevolgen van sexting. Sexting wordt in de media dan ook gezien als een 'probleem' of zelfs een 'epidemie' (McGovern & Lee, 2018). Overheids- en autoriteitsinstanties hebben een soortgelijke boodschap overgebracht. Zo hebben de Nederlandse politie in 2018 en de GGD in 2020 jongeren in publieke campagnes opgeroepen om niet aan sexting te doen ('Politie scherpt advies aan', 2018; Engbers, 2020). De negatieve kijk op sexting is een indirecte vorm van victim blaming, omdat het versturen van intiem beeldmateriaal als 'fout' wordt gezien. Wanneer iemands beeldmateriaal doorgestuurd is, krijgt het slachtoffer de schuld omdat zij initieel iets 'fout' hebben gedaan. Deze indirecte vorm van victim blaming is ook te zien in de wetenschappelijke literatuur: in sommige artikelen wordt sexting gezien als problematisch gedrag (Wolfe et al., 2016; Reyns et al., 2014). Gesuggereerd wordt dat het nodig is om sexting te onderzoeken in het licht van criminologische theorieën (Van Ouytsel et al., 2017).

Wanneer deze negatieve kijk op sexting wordt geuit is victim blaming niet per se het doel. Door sexting af te raden probeert men te voorkomen dat negatieve gevolgen optreden, zoals dat de foto/video wordt doorgestuurd (Reyns et al., 2014; Englander, 2015). Echter is niet het versturen, maar het doorsturen van het beeldmateriaal in dit geval 'fout', en is dit juist het gedrag dat moet worden voorkomen. Het is dus van belang dat sexting en sexting-misbruik als twee verschillende zaken gedefinieerd en behandeld worden. Nadruk op het slachtoffer in plaats van de pleger werpt niet alleen victim blaming in de hand (Naezer & Oosterhout, 2021), het zorgt er ook voor dat de pleger buiten beeld blijft en geen consequenties ervaart.

I.4 DE PLEGER

In vergelijking met onderzoek naar slachtofferschap is naar het plegerschap van sexting-misbruik nog weinig onderzoek gedaan. Om deze reden is weinig informatie beschikbaar over de kenmerken van plegers. Een Zwitsers onderzoek onder jongvolwassenen laat zien dat plegers vaker man waren, en vaker geboren waren buiten Zwitserland (Barrense-Dias et al., 2020). Uit een literatuurreview bleek dat in 3 onderzoeken plegers significant vaker man waren dan vrouw (Walker & Sleath, 2017). Een ander onderzoek vond geen genderverschillen onder plegers (Gámez-Guadix et al., 2022). Meer informatie over verschillen in gender, etniciteit, religie en opleidingsniveau van plegers is niet gevonden.

Het is belangrijk dat er meer aandacht komt voor het gedrag van de pleger. Wanneer iemand een ander in vertrouwen neemt door intiem beeldmateriaal van zichzelf te delen en de ontvanger hier ook vertrouwelijk mee omgaat, is er in principe geen probleem. Sexting is vaak een positieve ervaring, mits beide partijen toestemming geven. Pas wanneer de ontvanger het beeldmateriaal zonder toestemming doorstuurt naar een ander, ontstaat het probleem. Als we sexting-misbruik willen tegengaan moeten we dus als maatschappij meer focussen op preventie bij de pleger dan op genezing van het slachtoffer (Naezer & Oosterhout, 2019). In dit licht is het van belang om te onderzoeken waarom plegers zonder toestemming intiem beeldmateriaal doorsturen. Pas wanneer bekend is welke motieven bestaan en in welke frequentie en settings ze voorkomen, kan hierop worden ingespeeld bij de preventie van het doorsturen van intiem beeldmateriaal.

I.5 WRAAKPORNO EN SHAME SEXTING

Sexting-misbruik wordt vaak onterecht 'wraakporno' genoemd, zowel in de media als in wetenschappelijke literatuur (Short et al., 2017; Salter & Crofts, 2015; Gámez-Guadix et al., 2022). Deze term impliceert een motief: het doorsturen om wraak te nemen op degene die op het materiaal te zien is. Het door elkaar gebruiken van deze termen impliceert dat wraak het enige motief is voor het ongewenst doorsturen van intiem beeldmateriaal (Henry & Powell, 2016). Naast dat het begrip simpelweg verkeerd wordt gebruikt, impliceert het dat de afgebeelde persoon iets heeft gedaan waar de pleger wraak op zou mogen nemen. Dit is victim blaming. Hetzelfde geldt voor het begrip 'shame sexting'. Ook deze term bevat een motief: het doorsturen om degene die op het materiaal afgebeeld staat te 'shamen', oftewel te vernederen of pesten. Op de website van de Rijksoverheid worden bijvoorbeeld de termen 'ongewenste sexting' en 'shame sexting' door elkaar gebruikt (Rijksoverheid, z.d.). Wraak of vernedering is niet altijd het motief van plegers om intiem beeldmateriaal door te sturen, maar er is geen eenduidigheid over welke andere motieven er bestaan en hoe vaak deze voorkomen.

I.6 MOTIEVEN VOOR SEXTING-MISBRUIK

Over de motieven van jongeren om zonder toestemming intiem beeldmateriaal door te sturen is weinig informatie beschikbaar. Pas in 2019 verscheen het eerste onderzoek naar dit onderwerp. Voor deze beknopte literatuurreview zijn 5 artikelen gevonden, waarvan eerst 4 artikelen gezamenlijk besproken zullen worden. Vervolgens zal uitgebreider ingegaan worden op het artikel van Naezer en Oosterhout (2019).

3 van de 4 artikelen gebruikten een vragenlijst met motieven waarin plegers konden aangeven welke motieven zij hadden voor het doorsturen (Barrense-Dias et al., 2020; Clancy et al., 2019; Clancy et al., 2020). In 1 artikel werd dit gemeten door middel van een open vraag (Walker et al., 2019). Onder de 4 verschillende artikelen overlaptten een aantal motieven. Zo werd 'ik vond het geen big deal' of 'ik dacht er niet bij na' in 3 artikelen gevonden. 12% tot 47.8% van de plegers hadden dit motief. Het motief 'ik deed dit voor de grap' werd in elk artikel gevonden en werd door 22% tot 54.5% van de plegers gekozen. 'Ik wilde opscheppen' werd in 3 artikelen genoemd en kwam bij 5.1% tot 27.5% van de plegers voor. 'Ik werd onder druk gezet' werd bij 3 artikelen

gevonden en kwam tussen 1.8% en 8.5% voor. 'Om aandacht te krijgen' kwam bij 3 artikelen voor en varieerde tussen 5.1% en 15.9%. Het motief 'om mijn sociale status te verhogen' werd in 3 artikelen genoemd en kwam tussen 2.1% en 15.9% voor.

Opvallend is dat de motieven rondom wraak en vernedering weinig voorkwamen in de onderzoeken. Het motief 'ik wilde wraak nemen', dat in de media en in het nieuws en wetenschappelijke artikelen veel wordt genoemd, kwam in 2 onderzoeken voor. In het ene artikel ging dit alleen over wraak op een (ex)-partner, dit kwam bij 4.5% van de plegers voor. In het andere artikel ging het om alle soorten wraak en kwam dit bij 5.8% van de plegers voor. Motieven geworteld in victim blaming werden weinig als optie gegeven. In 1 van de artikelen werd het motief 'om te intimideren' genoemd, maar hier is niet beschreven of dit om het intimideren van de afgebeelde persoon of de ontvanger ging.

Overige motieven die als optie of door plegers zelf werden genoemd zijn 'omdat de afgebeelde persoon knap was' (44.2%), 'omdat ik jaloers was' (0.8%), 'om om de mening van een vriend te vragen' (4.9%), 'om te roddelen' (16.7%), 'om de afgebeelde persoon te roasten' (12.5%), 'om seksueel contact te initiëren' (5.8%), 'om het er samen over te hebben' (18.6%), 'omdat je zoiets altijd deelt met je vrienden' (8.47%), 'om de ontvanger in de problemen te laten komen' (4.2%-6.3%), 'omdat ik toestemming van de afgebeelde persoon had' (3.3%), 'om een relatie spannender te maken' (1.7%) en 'per ongeluk gedeeld' (1.7%). 2 artikelen hadden een 'overig' optie, die tussen 4.1% en 35.1% werd gekozen door plegers.

Bij deze artikelen zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen. In de meeste artikelen werden weinig antwoordopties aangeboden. Hiernaast verschilde het aantal antwoordopties van de verschillende artikelen sterk, namelijk van 8 als laagste aantal, tot 19 als hoogste aantal. Het aantal antwoordopties zou invloed kunnen hebben op het interpreteren van de resultaten. Zo is te zien in de gevonden artikelen dat de percentages van een motief bij een artikel met een laag aantal opties hoger is (Clancy et al., 2019) dan bij een artikel met een hoger aantal opties (Clancy et al., 2020). Dit is ook te zien aan de optie 'overig', die in het artikel met 8 motieven door 35.1% is gekozen en in het artikel met 19 motieven maar door 4.1%. Een tweede kanttekening is dat veelvoorkomende motieven uit 4 van de 5 onderzoeken 'een grap maken', of 'ik vond het geen big deal' waren. Deze opties zijn te breed en zouden naast andere motieven kunnen bestaan. Zo kan iemand het grappig vinden om een foto door te sturen, maar dit ook doen om populairder gevonden te worden door klasgenoten. Deze antwoordopties kunnen ervoor zorgen dat een plegers bij het invullen van een vragenlijst niet verder nadenkt over eventuele achterliggende motieven.

I.6.I ONDERZOEK M. NAEZER EN L. VAN OOSTERHOUT

In 2019 is in Nederland een kwalitatief onderzoek uitgevoerd door M. Naezer en L. van Oosterhout. In dit onderzoek werden 21 jongeren geïnterviewd, waarvan 15 plegers. In de interviews is gevraagd waarom deze plegers het beeldmateriaal hebben doorgestuurd. Uit de resultaten van dit onderzoek zijn zes motieven ontstaan die jongeren kunnen hebben voor het doorsturen van intiem beeldmateriaal:

1. Wraak nemen.

Onder dit motief valt het eerdergenoemde begrip wraakporno. Plegers sturen intiem beeldmateriaal door omdat zij wraak willen nemen op de persoon die afgebeeld staat op de foto of video. De pleger wil dan bijvoorbeeld wraak nemen op een ex-partner nadat zij met ruzie uit elkaar zijn gegaan. Een andere vorm van wraak is het doorsturen van intiem beeldmateriaal dat men ongewenst heeft ontvangen. In dit geval is degene die dit materiaal doorstuurt zowel slachtoffer als pleger.

2. Ontladen van spanning.

Het ontvangen van intiem beeldmateriaal kan voor sommige jongeren erg spannend zijn, vooral als het over een voor hen bekend persoon gaat of als het de eerste keer is dat zij intiem beeldmateriaal ontvangen. Deze spanning willen zij dan graag delen met anderen door het materiaal te delen. Dit kan ook gaan om negatieve spanning, bijvoorbeeld wanneer iemand het intieme beeldmateriaal ongewenst heeft ontvangen. Door het materiaal met iemand te delen en hier met elkaar over te praten, kan de (negatieve) spanning verlicht worden.

3. Het versterken van vriendschappen.

Het met elkaar delen van intiem beeldmateriaal wordt door sommige jongeren gezien als iets wat bij een vriendschap hoort. Dit kan beide kanten opgaan: het doorsturen omdat hierdoor de vriendschap versterkt wordt, maar ook het doorsturen omdat anders de vriendschap wordt verzwakt. Groepsdruk speelt hierbij een rol: het wordt afgekeurd als vrienden niet alles met elkaar delen.

4. Praten en leren over seksualiteit.

Intiem beeldmateriaal wordt soms ook gedeeld onder jongeren als visuele ondersteuning van een gesprek over seks, sexting en lichamen. Jongeren delen hun ervaringen door te laten zien wat zij toegestuurd hebben gekregen. Het gaat in dit geval meer om wat er op het beeldmateriaal te zien is, dan om wie er op het beeldmateriaal te zien is.

5. Elkaars seksuele gedrag reguleren.

Deze reden omvat het eerdergenoemde begrip shame sexting en is geworteld in slut shaming en victim blaming. Sommige jongeren sturen intiem beeldmateriaal door omdat zij vinden dat degene die te zien is op het materiaal 'gestraft' moet worden voor het maken en versturen van intiem materiaal (slut shaming). Zij zien niet in dat degene waarvan het beeldmateriaal doorgestuurd wordt een slachtoffer is, maar zien diegene juist als iemand die een fout heeft gemaakt (victim blaming). Dit zorgt soms voor grootschalige verspreiding, zodat de gevolgen voor het slachtoffer het grootst zijn en diegene hier het meest van 'leert'. Een ander voorbeeld van het reguleren van andermans seksuele gedrag is het doorsturen van ongewenst ontvangen materiaal, zodat deze persoon stopt met het versturen van dit materiaal.

6. Populariteit verhogen.

Het doorsturen van intiem beeldmateriaal wordt onder sommige jongeren als 'stoer' gezien. Sommige jongeren sturen dit materiaal dan ook door om erkenning te krijgen van hun leeftijdsgenoten, en zo hun populariteit te verhogen. Hier komt soms ook toxic masculinity bij kijken: wanneer jongens beeldmateriaal van meiden aan elkaar doorsturen om hun mannelijkheid

en heteroseksualiteit te bewijzen. Bij vrouwelijke plegers is de achterliggende gedachte van het doorsturen om te laten zien dat zij zelf nooit intiem beeldmateriaal zouden maken en versturen, en dat zij 'beter' en 'minder sletterig' zijn dan het slachtoffer.

2. ONDERZOEKSMETHODE

Met dit onderzoek wordt geprobeerd inzicht te krijgen in de motieven van jonge plegers om zonder toestemming intiem beeldmateriaal van een ander door te sturen. Hiervoor is een vragenlijst ontwikkeld voor jongeren tussen 16 en 25 jaar. Voor deze doelgroep is gekozen omdat kinderen onder 16 jaar toestemming van hun ouders nodig hebben voor het meewerken aan wetenschappelijk onderzoek. Het onderwerp is controversieel en veel ouders weten niet af van het online seksuele gedrag van hun kinderen, waardoor het te lastig was deze doelgroep te bereiken. Voor de bovengrens van 25 is gekozen om de meeste studenten te kunnen includeren. De verwachting is dat volwassenen en werkenden andere motieven hebben voor het doorsturen van intiem beeldmateriaal, waar apart onderzoek naar gedaan zal moeten worden.

2.1 DE VRAGENLIJST.

Bij het afnemen van de vragenlijsten is rekening gehouden met informed consent. Zo is informatie gegeven over anonimiteit en vertrouwelijkheid en dat deelnemers op elk moment mochten stoppen met het onderzoek. In de vragenlijst wordt allereerst om persoonlijke informatie gevraagd zoals geboortemaand en -jaar, gender, opleidingsniveau, etniciteit en religie. Deze informatie is belangrijk om erachter te komen op welke doelgroep eventuele preventieve projecten gericht moeten worden. Vervolgens wordt informatie gevraagd over het beeldmateriaal, van wie ze dit ontvingen en naar wie het is doorgestuurd. Aangezien uit een aantal onderzoeken is gebleken dat plegers niet nadachten voor ze het beeldmateriaal doorstuurden, is dit als losse vraag toegevoegd. Deze is bewust niet tussen de lijst met motieven gezet om plegers te motiveren dieper na te denken over eventuele andere motieven die zij hadden voor het doorsturen. De vragenlijst eindigt met stellingen over mogelijke motieven die jongeren kunnen hebben voor het doorsturen. De 6 door Naezer en Oosterhout (2019) gevonden motieven zijn in de vragenlijst van het huidige onderzoek elk uitgedrukt in 3 verschillende vragen. Hiernaast zijn een aantal vragen geformuleerd die gebaseerd zijn op de andere 4 besproken artikelen (Barrense-Dias et al., 2020; Clancy et al., 2019; Clancy et al, 2020; Walker et al., 2019). Als laatste zijn vragen geformuleerd die zijn voortgekomen uit bestaande kennis van Helpwanted. Zo is sextortion als motief toegevoegd. Sextortion is het afpersen met het doorsturen van intiem beeldmateriaal om de ander over te halen om bijvoorbeeld geld over te maken (financiële sextortion), meer beeldmateriaal te sturen of seksuele handelingen uit te voeren (seksuele sextortion; Wolak, 2018). Hoewel sextortion refereert naar het dreigen zelf, gaat het in het huidige onderzoek om het doorsturen van het beeldmateriaal nadat het slachtoffer niet is ingegaan op de dreiging.

2.2 DATAVERZAMELING.

Deelnemers zijn geworven door middel van (reclame)posts op verschillende social media-accounts van Helpwanted. Verder is de vragenlijst verspreid in de omgeving van de onderzoeker en collega's. Ook is de vragenlijst verspreid onder onderwijsinstellingen via docenten of groepschats met studenten. Onder deelnemers zijn 10 cadeaubonnen ter waarde van 25 euro verloot.

2.3 ANALYSE.

404 deelnemers hebben de vragenlijst ingevuld. Na exclusie zijn 60 deelnemers meegenomen in de analyse. Exclusie vond plaats wanneer deelnemers geen beeldmateriaal hadden doorgestuurd, buiten de leeftijdscategorie 16-25 vielen, te weinig vragen hadden beantwoord, een fout antwoord op de controlevragen hadden of wanneer duidelijk was dat de vragen niet serieus werden ingevuld of niet werden begrepen. Ook zijn deelnemers die het beeldmateriaal van een beroemdheid hebben doorgestuurd uitgesloten, omdat dit gezien de situatie van het slachtoffer apart onderzoek vereist.

De resultaten zijn geanalyseerd door te kijken naar gemiddelden, percentages en correlaties. Bij het analyseren van de motieven is onderscheid gemaakt tussen 'ernstigere' en 'minder ernstige' motieven. De ernstigere motieven zijn wraak nemen, elkaars seksuele gedrag reguleren en sextortion. Deze motieven zijn vooral gericht op het schade toebrengen aan het slachtoffer. De minder ernstige motieven zijn het ontladen van spanning, versterken van vriendschappen, praten en leren over seksualiteit en populariteit verhogen. Deze motieven hebben vaak meer met de pleger zelf te maken.

Uit het onderzoek konden geen prevalentiecijfers van het doorsturen van intiem beeldmateriaal worden opgemaakt. Bij sommige manieren van dataverzameling is specifiek gevraagd of jongeren die weleens beeldmateriaal hebben doorgestuurd de vragenlijst zouden willen invullen, bij andere manieren zijn alle jongeren tussen 18 en 25 jaar aangesproken. Hierdoor zouden prevalentiecijfers niet betrouwbaar zijn.

3. RESULTATEN

3.1 DOORSTUREN ZONDER TOESTEMMING

Twee derde van de deelnemers die weleens beeldmateriaal hebben doorgestuurd, had hiervoor geen toestemming van de afgebeelde persoon (40 deelnemers, 66.7%). Onderstaande percentages zijn berekend uit deze groep van 40 deelnemers.

3.1.1 DE PLEGER

Leeftijd.

De leeftijd op het moment van het doorsturen varieerde van 10 tot 24 jaar. De gemiddelde leeftijd was 16.93 jaar. 5% was 10 t/m 12 jaar, 20% was 13 t/m 15 jaar, 52.5% was 16 t/m 18 jaar, 17.5% was 19 t/m 21 jaar en 5% was 22 t/m 24 jaar.

Gender.

De meeste deelnemers waren vrouw (57.5%). 35% was man, 5% non-binair en 1 deelnemer vulde het gender liever niet in (2.5%). Deze cijfers komen overeen met de gehele steekproef van het onderzoek, en met de groep deelnemers die is bereikt via social media. Bij de meeste resultaten is het lastig om iets te kunnen zeggen over non-binaire plegers, aangezien deze groep in het huidige onderzoek erg klein was. Om deze reden wordt in de resultaten soms alleen gesproken van mannen en vrouwen.

Etniciteit en religie.

Het grootste gedeelte van de deelnemers was Nederlands (80%). 20% was bicultureel, waarvan 7.5% Surinaams. De overige 12.5% was Koerdisch, Grieks, Zweeds, Kameroen en Tunesisch. Alle deelnemers spraken Nederlands. 75% van de deelnemers was atheïst. 15% was christen, 5% islamitisch en de overige 5% was spiritueel of ongespecificeerd. Biculturele Nederlandse deelnemers waren vaker religieus dan Nederlandse deelnemers (sterke correlatie).

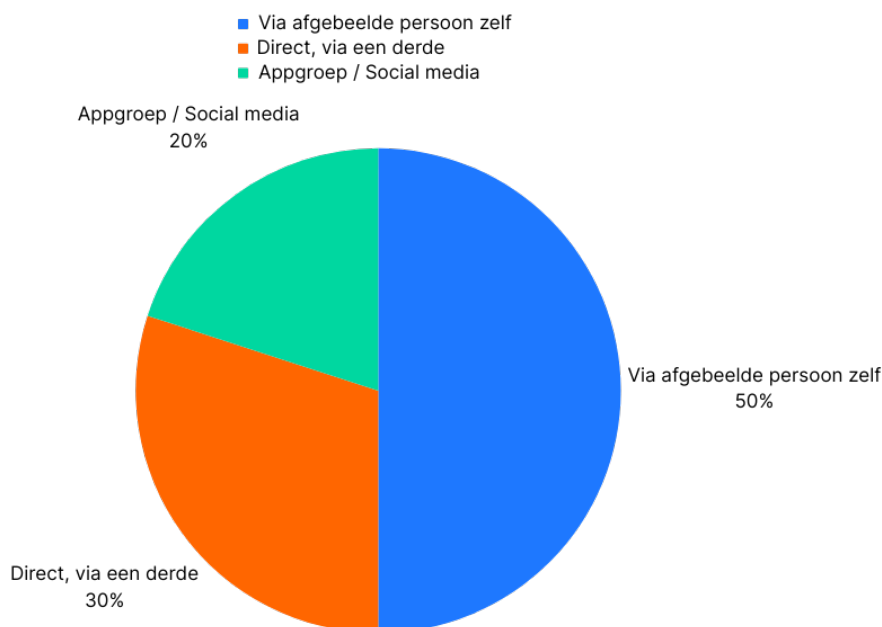
Opleiding.

Het grootste gedeelte van de deelnemers volgde op het moment van doorsturen voortgezet onderwijs (25 deelnemers, 73.6%). Hiervan volgden 11 deelnemers vmbo, 11 havo en 3 vwo. Daarnaast volgde een deel van de deelnemers een vervolgopleiding (7 deelnemers, 20.5%), waarvan 3 mbo, 1 hbo en 3 wo. 2 deelnemers volgden basisonderwijs (5.9%).

3.1.2 HET BEELDMATERIAAL

Het gender van de afgebeelde persoon was ongeveer even vaak vrouw (50%) als man (47.5%). In geen gevallen was de afgebeelde persoon non-binair, in 1 geval was het gender onbekend. In de meeste gevallen (70%) stuurde de pleger het beeldmateriaal van een ander gender door (medium

tot sterke correlatie), dit was ongeveer gelijk tussen mannen en vrouwen. Hieronder vielen ook twee gevallen waarin een non-binair persoon het materiaal van een man doorstuurde. In 20% van de gevallen stuurde een vrouw het beeldmateriaal van een andere vrouw door, de combinatie man-man kwam in 5% van de gevallen voor.

Figuur 3.1: Hoe ontvingen de plegers het beeldmateriaal

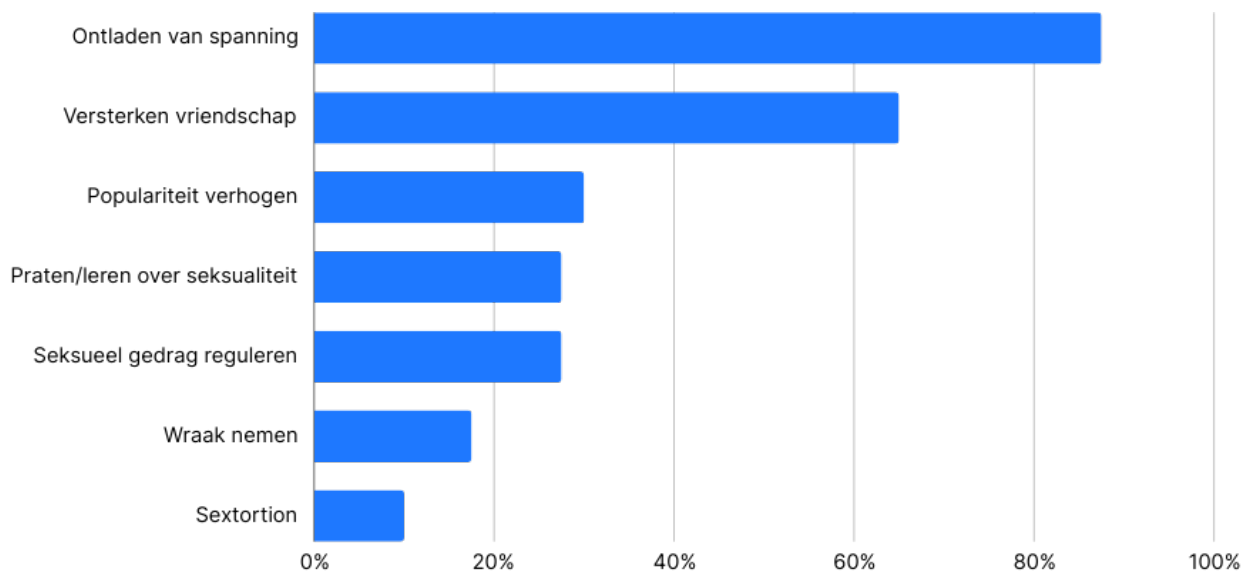
In 23 gevallen was de afgebeelde persoon een bekende van de pleger (57.5%), tegenover 17 gevallen waarbij de afgebeelde persoon een onbekende was (42.5%). Dit had geen invloed op welke motieven de pleger had voor het doorsturen. De meeste plegers ontvingen het beeldmateriaal van de afgebeelde persoon zelf (50%). In 20% van de gevallen ontving de pleger het materiaal direct van iemand die niet zelf op het materiaal te zien is. In 30% van de gevallen ontving de pleger het materiaal in een appgroep of op social media.

De helft van de plegers stuurden het beeldmateriaal naar 1 persoon door. Het gemiddelde aantal ontvangers was 2.89. Dit varieerde van 1 tot 16 ontvangers. Mannen stuurden het beeldmateriaal naar meer personen door (gemiddeld 4.1) dan vrouwen (gemiddeld 2.4; medium tot sterke correlatie). Het doorsturen gebeurde in 51.3% van de gevallen via een persoonlijke chat, 20% stuurde het in een chatgroep en 51.3% liet het beeldmateriaal offline zien aan een ander.

Naast de correlatie tussen gender van de pleger en het aantal personen waar het beeldmateriaal naar werd doorgestuurd, werden geen correlaties gevonden tussen andere persoonskenmerken van de pleger (leeftijd, etniciteit, religie of opleidingsniveau) en kenmerken van het beeldmateriaal.

3.1.3 DE MOTIEVEN

In bijlage A. is een lijst met onderstaande motieven en de bijbehorende vragen te vinden, met exacte percentages van plegers per vraag.

Figuur 3.2: Motieven van plegers voor doorsturen beeldmateriaal

1. Ontladen van spanning.

Dit motief kwam het meeste voor, namelijk bij 35 plegers (87.5%). Vrouwen hadden dit motief significant vaker dan mannen (medium correlatie). 11 van de 35 plegers had het beeldmateriaal dat zij doorstuurden in de eerste plaats ongewenst ontvangen. Deze plegers waren vaker vrouw (medium correlatie).

2. Versterken van vriendschappen.

Meer dan de helft van de deelnemers had dit motief. Het motief kwam bij 26 plegers voor (65%).

3. Populariteit verhogen.

Dit motief kwam voor bij 12 plegers (30%). Wanneer de pleger dit motief had, was de afgebeelde persoon vaker een vrouw (medium correlatie). 2 van de 12 plegers die dit motief had, stuurde het beeldmateriaal door om te laten zien dat zij 'een echte man' zijn.

4. Praten en leren over seksualiteit.

Dit motief kwam voor bij 11 plegers (27.5%). Mannen hadden dit motief significant vaker dan vrouwen (sterke correlatie).

5. Elkaars seksuele gedrag reguleren.

11 plegers hadden dit motief voor het doorsturen van het beeldmateriaal (27.5%). Hiervan hadden 5 plegers het beeldmateriaal ongewenst ontvangen.

6. Wraak nemen.

Dit motief kwam bij 7 plegers voor (17.5%). Hiervan hadden 3 plegers het beeldmateriaal ongewenst ontvangen.

7. Sextortion.

4 plegers hadden dit motief (10%). Bij 3 van deze plegers ging het om seksuele sextortion, bij 1 pleger ging het om financiële sextortion.

8. Overig.

Hieronder vielen vragen die niet bij bovenstaande motieven ingedeeld konden worden:

- 2 plegers stuurden het beeldmateriaal door omdat ze geld of spullen zouden krijgen als ze dit deden (5%).
- 10 plegers wilden de ontvanger waarschuwen om niet meer met de persoon op de foto/video om te gaan (25%).
- 3 plegers wilden de ontvanger plagen of pesten door zonder toestemming te vragen beeldmateriaal door te sturen (7.5%).
- 5 plegers wilden het beeldmateriaal eigenlijk niet doorsturen, maar werden onder druk gezet (12.5%).

De meeste plegers hadden meer dan 1 motief voor het doorsturen (87.5%). Gemiddeld waren dit bijna 3 motieven. Mannen hadden vaker meer motieven dan vrouwen (medium tot sterke correlatie) en de pleger had vaker meer motieven wanneer de afgebeelde persoon een vrouw was (medium correlatie). Hoe meer motieven een pleger had, naar hoe meer personen diegene het beeldmateriaal doorstuurde (medium correlatie).

Plegers die het beeldmateriaal naar minder ontvangers doorstuurden, hadden vaker het ontladen van spanning als motief (sterke correlatie). Plegers die het beeldmateriaal naar meer ontvangers doorstuurden, hadden vaker seksueel gedrag reguleren (medium correlatie) of sextortion (sterke correlatie) als motief. Met de rest van de motieven was geen significant verband.

Meer dan de helft van de plegers heeft niet nagedacht voordat ze het beeldmateriaal doorstuurden (52.5%). Vooral plegers die als motief het ontladen van spanning hadden, dachten niet na voor het doorsturen (medium correlatie). Plegers die als motief wraak (medium correlatie) of het praten en leren over seksualiteit (medium tot sterke correlatie) hadden, hadden juist vaker wel nagedacht. Tussen de verschillende motieven zijn enkele correlaties gevonden. Praten en leren over seksualiteit ging vaak samen met wraak (medium tot sterke correlatie) en het reguleren van elkaars seksuele gedrag (medium tot sterke correlatie). Ontladen van spanning ging juist weinig

samen met praten en leren over seksualiteit (medium tot sterke correlatie) en sextortion (medium correlatie).

3.1.4 DUBBELE ONGEWENSTE SEXTING

Zoals bij de motieven wraak nemen, ontladen van spanning en elkaars seksuele gedrag reguleren te zien was, kwam het ook voor dat plegers in de eerste plaats geen toestemming hebben gegeven om het beeldmateriaal te ontvangen. Vervolgens stuurden zij dit beeldmateriaal door. Dit gold voor 35% van de gevallen. Hiervan waren 9 plegers vrouw, 2 man en 2 non-binair. In de meeste gevallen (78.5%) ontving de pleger het ongewenste beeldmateriaal van de afgebeelde persoon zelf. Het motief ontladen van spanning kwam onder deze plegers het meeste voor, opgevolgd door elkaars seksuele gedrag reguleren en wraak nemen.

3.2 DOORSTUREN MET TOESTEMMING

Een derde van de deelnemers die weleens beeldmateriaal hebben doorgestuurd, zegt hiervoor toestemming van de afgebeelde persoon te hebben gehad (20 deelnemers, 33.3%). 14 van deze deelnemers waren vrouw en 6 waren man. De persoon op het beeldmateriaal was in 11 gevallen man en in 3 gevallen vrouw. Niemand was non-binair. Bij 71.4% van de gevallen werd het materiaal van een ander gender dan van de deelnemer doorgestuurd. In 85.7% van de gevallen volgde de deelnemer op het moment van doorsturen voortgezet onderwijs, waarvan elk niveau evenveel werd gerepresenteerd. De meeste deelnemers stuurden de foto naar 1 of 2 personen door (85.7%). 2 deelnemers stuurden de foto naar 20 personen. Het doorsturen gebeurde voornamelijk via persoonlijke chats (57.1%) of het beeldmateriaal werd offline aan een ander laten zien (42.9%). Het is niet zeker of de afgebeelde persoon daadwerkelijk toestemming heeft gegeven. Zo heeft 36% aangegeven het materiaal niet van de afgebeelde persoon zelf ontvangen te hebben. Het is in dit geval niet aannemelijk dat de afgebeelde persoon toestemming heeft gegeven. De deelnemers die toestemming hadden voor het doorsturen, hadden de kans om de situatie uit te leggen. 14 van de 20 deelnemers hebben dit gedaan. Een aantal deelnemers gaf aan dat de afgebeelde persoon trots was op de foto of hun lichaam en om deze reden toestemming gaven. Sommige deelnemers vulden in dat het om een grap ging en de afgebeelde persoon hieraan mee wilde werken. Daarnaast gaf een aantal deelnemers geen reden voor het doorsturen, maar wel dat ze toestemming hadden gekregen van de afgebeelde persoon. Echter gaven een aantal deelnemers redenen als 'het was leuk', 'we kenden elkaar allemaal' en 'dat wilde zij', 'zij vond het niet erg om het te laten zien' waaruit niet blijkt of de deelnemer expliciet toestemming heeft gevraagd aan de afgebeelde persoon.

4. CONCLUSIES

4.1 DE MOTIEVEN

Uit deze resultaten blijkt dat de in de inleiding beschreven termen ‘wraakporno’ en ‘shame sexting’ die vaak worden gebruikt als synoniem voor sexting-misbruik, geen correcte termen zijn. Zo zijn er meer verschillende motieven voor het zonder toestemming doorsturen van intiem beeldmateriaal. Daarnaast komen de motieven die overeenkomen met wraakporno en shame sexting minder vaak voor bij plegers dan andere motieven. Ook bleek dat bijna alle plegers meerdere motieven hadden voor het doorsturen van beeldmateriaal. Het lijkt dus weinig voor te komen dat intiem beeldmateriaal slechts om een enkele reden wordt doorgestuurd. Om deze redenen kan de preventie van sexting-misbruik niet op een enkel motief zoals wraakporno of shame sexting ingezet worden.

Het ontladen van spanning is de meest voorkomende reden voor plegers om zonder toestemming intiem beeldmateriaal door te sturen. Sextortion kwam het minst vaak voor. De motieven die als minder ernstig zijn bestempeld, kwamen vaker voor dan de motieven die als ernstig zijn bestempeld. 100% van de plegers had een minder ernstig motief voor het doorsturen, hiervan kwam het ontladen van spanning het meeste voor. 40% had een ernstiger motief, waarvan elkaars seksuele gedrag reguleren het meeste voorkwam. Dit motief had ruim een vierde van de plegers, wat betekent dat deze plegers aan victim blaming deden. Uit drie correlaties werd het onderscheid tussen ernstige en minder ernstige motieven duidelijk: bij een minder ernstig motief werd het beeldmateriaal naar minder personen doorgestuurd, bij twee ernstigere motieven werd het beeldmateriaal juist naar meer personen doorgestuurd.

Veel plegers dachten niet na voordat ze het beeldmateriaal doorstuurden, vooral als zij ontladen van spanning als motief hadden. Spanning ontladen gebeurt vaak direct nadat jongeren het beeldmateriaal hebben ontvangen, waardoor ze minder tijd nemen om na te denken. Uit het feit dat jongeren vaak minder ernstige motieven hebben en niet nadenken voordat zij beeldmateriaal doorsturen, kan geconcludeerd worden dat zij zich niet bewust zijn van hun acties en de gevolgen die dit voor het slachtoffer zou kunnen hebben.

4.2 HET SLACHTOFFER.

Genderverschillen in slachtofferschap van sexting-misbruik is in bestaand onderzoek niet eenduidig. Uit het huidige onderzoek blijkt dat de verdeling man-vrouw ongeveer gelijk is, wat overeenkomt met een aantal bestaande onderzoeken (Gómez-Guadix et al., 2022; Madigan et al., 2018).

4.3 WELKE JONGEREN DOEN HET MEESTE AAN SEXTING-MISBRUIK?

Uit de resultaten blijkt dat er geen specifieke groep jongeren bestaat die vaker aan sexting-misbruik doet dan andere groepen. Dit blijkt zowel uit de demografische kenmerken van de plegers als het gebrek aan correlaties tussen demografische kenmerken met kenmerken van het beeldmateriaal. Wel blijkt dat mannen het beeldmateriaal vaker naar meer personen doorstuurden dan de andere genders. Hieruit kan opgemaakt worden dat wanneer de pleger een man is, de gevolgen voor het slachtoffer ernstiger kunnen zijn. Deze resultaten komen niet overeen met een aantal bestaande onderzoeken, waaruit bleek dat plegers vaker man zijn en buiten het land waarin het onderzoek plaatsvond waren geboren (Barrense-Dias et al., 2020; Walker & Sleath, 2017).

Uit correlaties tussen demografische kenmerken en de motieven blijken een aantal genderverschillen: vrouwelijke plegers hadden vaker het ontladen van spanning als motief dan mannen. Een verklaring hiervoor is dat vrouwen het beeldmateriaal vaker ongewenst hadden ontvangen dan mannen. Ze schrokken van het beeldmateriaal en stuurden het door om de spanning te kunnen delen met een ander. Mannen hadden vaker praten en leren over seksualiteit als motief. Dit zou kunnen betekenen dat het aan elkaar laten zien van intiem beeldmateriaal onder jongens een gebruikelijke manier is om te leren over seksualiteit, terwijl meiden dit op andere manieren doen.

Wanneer plegers het motief populariteit verhogen kozen, was de afgebeelde persoon vaker een vrouw. Echter zijn geen genderverschillen onder de plegers gevonden. Dit kan betekenen dat het doorsturen van intiem beeldmateriaal van vrouwen statusverhogend kan werken, zowel voor mannelijke als vrouwelijke plegers.

Naast gender zijn met de andere demografische kenmerken van de plegers geen correlaties met de motieven gevonden. Dit betekent dat er geen verschillen zijn in de motieven van een pleger op gebied van leeftijd, etniciteit, religie of opleidingsniveau.

5. LIMITATIES EN IMPLICATIES VERVOLGONDERZOEK

Aan het onderzoek zitten een aantal limitaties die gevolgen hebben voor de interpretatie en representativiteit van de resultaten.

Steekproef

De steekproef van het onderzoek was klein. Een grotere steekproef zou kunnen leiden tot representatievere resultaten. Ook werden jongeren met bepaalde demografische kenmerken minder gerepresenteerd in de steekproef, waardoor over deze plegers minder sterke conclusies konden worden getrokken. Een aanbeveling voor de toekomst is om onderzoek te doen naar plegerschap van sexting-misbruik bij een grotere steekproef. Ook is het belangrijk om onderzoek te doen naar plegerschap van sexting-misbruik bij biculturele en religieuze plegers, en plegers uit de LHBT-gemeenschap. Als laatste is het belangrijk om onderzoek te doen naar plegerschap van sexting-misbruik bij kinderen onder 16 jaar en volwassenen boven 25 jaar. Deze doelgroep is niet meegenomen in het huidige onderzoek en zou gezien het leeftijdsverschil tot andere resultaten kunnen leiden.

Sociale wenselijkheid.

Plegerschap van het doorsturen van intiem beeldmateriaal is een onderwerp dat gevoelig is voor sociale wenselijkheid. Zo kunnen jongeren niet willen toegeven dat zij pleger zijn of afgeschrikt worden door het onderwerp. Om deze reden was het lastig om deelnemers te werven. Daarnaast zouden jongeren die ernstigere motieven hebben voor het doorsturen, minder geneigd kunnen zijn dit toe te geven in een vragenlijst. Hierdoor zouden de resultaten vertekend kunnen zijn en komen de ernstige motieven wellicht vaker voor. Om deze beperking te minimaliseren is de vragenlijst zo neutraal mogelijk opgesteld door geen expliciete seksuele termen te gebruiken en geen oordeel te vellen over bepaald gedrag.

Vragenlijst.

De vragenlijst is niet volledig nagekeken op validiteit en betrouwbaarheid. Een reden hiervoor is dat er geen bestaande vragenlijsten waren om de huidige vragenlijst op te kunnen baseren. Een tweede reden is dat er geen tijd en capaciteit was voor het toetsen van de validiteit en betrouwbaarheid. Een aantal maatregelen zijn genomen om de validiteit en betrouwbaarheid te bevorderen. Zo is door professionals gecontroleerd of de vragen de te meten onderwerpen accuraat weergaven. Daarnaast was de vragenlijst voor elke deelnemer hetzelfde. Als laatste zijn controlevragen toegevoegd zodat deelnemers die de vragenlijst niet serieus invulden uit de dataset konden worden verwijderd. Het is belangrijk dat de motieven voor sexting-misbruik in de toekomst met een valide en betrouwbaar bewezen vragenlijst worden onderzocht.

Motieven voor het doorsturen van intiem beeldmateriaal kunnen per persoon erg verschillen, waardoor het lastig is om de verschillende motieven te omvatten in een vragenlijst. Het is mogelijk dat sommige motieven niet volledig overeenkwamen met de beleving van de plegers, of dat motieven misten. De deelnemers kregen aan het einde van de vragenlijst de kans hun situatie van het sexting-misbruik verder uit te leggen. Hieruit bleek dat de details per persoon kunnen verschillen, maar dat hun beschrijvingen redelijk goed overeenkwamen met de in de vragenlijst

opgenomen motieven.

Een aantal deelnemers leek de vragenlijst niet volledig te begrijpen, waardoor deze deelnemers zijn uitgesloten. Zo bleken enkele deelnemers gedacht te hebben dat de vragenlijst ging over het versturen van hun eigen intieme beeldmateriaal. In vervolgonderzoek zal de vragenlijst toegankelijker geformuleerd moeten worden.

Lastig te interpreteren resultaten.

Een aantal resultaten was lastig te interpreteren, het zou verhelderend zijn om naar deze zaken verdiepend onderzoek te doen. Dit betreft ten eerste het verband tussen het gender van zowel de pleger als het slachtoffer en de hoeveelheid motieven die de pleger had. Ten tweede moeten de verbanden tussen de verschillende motieven onderling worden onderzocht. Als laatste is onderzoek nodig naar de verbanden tussen het niet nadenken voorafgaand aan het doorsturen en de verschillende motieven.

Toestemming voor het doorsturen.

Een derde van de deelnemers gaf aan toestemming te hebben van de afgebeelde persoon voor het doorsturen van het beeldmateriaal. Hoewel uit een aantal resultaten blijkt dat het onwaarschijnlijk was dat er toestemming was gegeven, was er niet genoeg informatie om hier conclusies over te trekken. Het is dan ook nodig om onderzoek te doen naar hoeveel plegers daadwerkelijk toestemming krijgen en hoe dit proces van toestemming geven precies verloopt.

6. ADVIEZEN VOOR DE PRAKTIJK

In de inleiding is beschreven dat focus op het slachtoffer bij sexting-misbruik bijdraagt aan victim blaming. Om deze reden is het belangrijk om deze focus te verleggen naar de pleger, zodat sexting-misbruik voorkomen kan worden en de pleger verantwoordelijk wordt gehouden voor het zonder toestemming doorsturen van intiem beeldmateriaal. Op basis van de resultaten van het huidige onderzoek zijn een aantal adviezen voor de praktijk opgesteld. Dit zijn algemene adviezen die op verschillende manieren ingezet kunnen worden. Zo kunnen de adviezen toegepast worden als toevoeging bij nieuwe projecten, lespakketten of campagnes.

Verduidelijk de terminologie

Voor het zonder toestemming doorsturen van intiem beeldmateriaal worden veel verschillende termen gebruikt, zowel in de media als in wetenschappelijk onderzoek. Zoals in het literatuuronderzoek is beschreven worden de termen wraakporno en shame-sexting vaak gebruikt. Door het algemene gebruik van deze termen het lijkt alsof wraak en shamen de meest voorkomende of zelfs enige motieven zijn. Ook ongewenste sexting dekt niet de lading. Het is belangrijk om het gebruik van de term sexting-misbruik door te zetten en dit ook actief uit te dragen naar andere organisaties en mediakanalen.

Spreek alle jongeren aan

Uit de resultaten blijkt dat er weinig verschil is in de persoonlijke kenmerken van plegers als het gaat om het zonder toestemming doorsturen van intiem beeldmateriaal. Richt preventieve maatregelen dan ook op alle jongeren. Wel blijkt dat jongens het beeldmateriaal vaker naar meer mensen doorsturen dan meiden. Er kan worden gekozen om dit mee te nemen in de preventieve maatregelen.

Maak jongeren bewust

Uit het onderzoek is gebleken dat veel plegers zich niet bewust zijn van hun acties en de gevolgen hiervan. Plegers zijn zich vaak ook niet bewust van het feit dat zij pleger zijn. Maak jongeren ervan bewust dat doorsturen niet oké is en dat je sexting-misbruik pleegt wanneer je dit doet. Benoem dat het doorsturen voor henzelf soms als 'niets bijzonders' kan lijken, maar voor het slachtoffer (soms ernstige) negatieve gevolgen kan hebben. Benoem ook dat het beeldmateriaal vaak niet blijft bij de personen waar de pleger het naar stuurt. Ontvangers kunnen het beeldmateriaal verder doorsturen waardoor het bij een grote groep mensen terecht kan komen.

Ook denkt een gedeelte van de plegers dat zij niet fout zitten wanneer zij zonder toestemming intiem beeldmateriaal doorsturen. Dit komt voort uit victim blaming, waar het motief van ruim een vierde van de plegers in het huidige onderzoek in geworteld is. Maak duidelijk aan jongeren dat wanneer iemand hen in vertrouwen neemt om intiem beeldmateriaal naar hen te sturen, diegene niets fout doet. Wanneer zij het beeldmateriaal doorsturen, zijn zij de pleger en ligt de schuld bij hen. Maak ook aan plegers die het beeldmateriaal in eerste instantie ongewenst ontvingen duidelijk dat zij sexting-misbruik plegen wanneer zij dit materiaal doorsturen. In dit geval zitten zowel degene die het materiaal verstuurt als degene die het doorstuurt fout.

Leer jongeren over consent

- Leer jongeren dat wanneer iemand toestemming geeft om diens intieme beeldmateriaal te ontvangen, dit niet betekent dat diegene toestemming geeft om dit beeldmateriaal aan anderen door te sturen of te laten zien.
- Leer jongeren dat de ontvangers van het beeldmateriaal dat zij doorsturen, dit misschien ook niet altijd willen zien of ontvangen. Vaak hebben zij hier geen toestemming voor gegeven. Op deze manier is niet alleen de afgebeelde persoon slachtoffer, maar ook de ontvanger(s).
- Leer jongeren dat je niet zomaar kan aannemen dat de afgebeelde persoon toestemming geeft om diens beeldmateriaal door te sturen. Uit het onderzoek bleek dat een aantal plegers aangaf toestemming te hebben gehad, maar uit de opeenvolgende vragen bleek dat niet altijd duidelijk was of deze toestemming daadwerkelijk gegeven was. Een bijkomend probleem is dat beeldmateriaal vaak verder wordt doorgestuurd door de initiële ontvangers, waar de afgebeelde persoon misschien geen toestemming voor heeft gegeven.

Stel alternatieven op

De resultaten laten zien dat jongeren intiem beeldmateriaal doorsturen om ergens mee om te gaan. Bijvoorbeeld wraakgevoelens, spanning van het ontvangen van intiem beeldmateriaal of de behoefte om te praten en leren over seksualiteit. Het doorsturen van intiem beeldmateriaal is niet het juiste middel om hiermee om te gaan. Laat jongeren nadenken over de toegevoegde waarde van het doorsturen, is dit echt nodig? Stel per motief alternatieven op die jongeren zouden kunnen gebruiken om met hun gedachten of gevoelens om te gaan, zonder dat anderen tot slachtoffer worden gemaakt.

- Een aantal jongeren stuurde beeldmateriaal door dat zij ongewenst hadden ontvangen, bijvoorbeeld uit wraak, om spanning te ontladen of om duidelijk te maken dat de afgebeelde persoon dit beeldmateriaal niet had mogen sturen. Ook in dit geval is het doorsturen geen goede oplossing. Stel alternatieven op voor het omgaan met ongewenst ontvangen beeldmateriaal.

Betrek jongeren

Bij het uitvoeren van bovenstaande adviezen is het belangrijk om de doelgroep zelf te betrekken. Het meenemen van jongeren in het voorkomen van sexting-misbruik is cruciaal, omdat jongeren zelf het beste weten wat voor hen werkt en hoe zij aangesproken willen worden. Zoek actief contact met jongeren zodat zij hun mening kunnen uiten en inbreng kunnen leveren. Betrek ze bij het gehele proces van preventieve projecten, van idee tot uitvoering. Zo kunnen jongeren bijvoorbeeld meegenomen worden in het uitvoeren van het bovenstaande advies 'alternatieven opstellen', door ze te vragen welke alternatieven het beste voor hen zouden werken.

LITERATUUR

- Barrense-Dias, Y., Akre, C., Auderset, D., Leeners, B., Morselli, D., & Surfis, J. C. (2020). Non-consensual sexting: Characteristics and motives of youths who share received intimate content without consent. *Sexual health*, 17(3), 270-278. <https://doi.org/10.1071/SH19201>
- Bloom, S. (2014). No vengeance for revenge porn victims: Unraveling why this latest female-centric, intimate-partner offense is still legal, and why we should criminalize it. *Fordham Urban Law Journal*, 42(1), 233. <https://ir.lawnet.fordham.edu/ulj/vol42/iss1/2>
- Clancy, E. M., Klettke, B., & Hallford, D. J. (2019). The dark side of sexting – Factors predicting the dissemination of sexts. *Computers in Human Behavior*, 92, 266-272. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.023>.
- Clancy, E. M., Klettke, B., Crossman, A. M., Hallford, D. J., Howard, D., & Toumbourou, J. W. (2021). Sext dissemination: Differences across nations in motivations and associations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2429. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052429>
- Clancy, E. M., Klettke, B., Hallford, D. J., Crossman, A. M., Maas, M. K., & Toumbourou, J. W. (2020). Sharing is not always caring: Understanding motivations and behavioural associations with sext dissemination. *Computers in Human Behavior*, 112, 106460. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106460>
- Conroy, S., & Cotter, A. (2017). Self-reported sexual assault in Canada. *Juristat*. Crofts, T., Lee, M., McGovern, A., & Milivojevic, S. (2015). *Sexting and young people*. Palgrave.
- De Graaf, H. de & Wijsen, C. (Eds.). (2017). *Seksuele gezondheid in Nederland 2017*. Eburon.
- Dir, A. L., & Cyders, M. A. (2015). Risks, risk factors, and outcomes associated with phone and internet sexting among university students in the United States. *Archives of Sexual Behavior*, 44, 1675-1684. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0370-7>
- Dobson, A. S., & Ringrose, J. (2016). Sext education: pedagogies of sex, gender and shame in the schoolyards of Tagged and Exposed. *Sex Education*, 16(1), 8-21. <https://doi.org/10.1080/14681811.2015.1050486>
- Engbers, P.A. (2020, 24 februari). GGD adviseert jongeren: Bescherm jezelf tegen sextortion, stuur een aubergine. *Adformatie*. <https://www.adformatie.nl/campagnes/ggd-adviseert-jongeren-bescherm-jezelf-tegen-sextortion>
- Englander, E.K. (2015). Coerced sexting and revenge porn among teens bullying. *Bullying, Teen Aggression & Social Media*, 1(2), 19–21. https://vc.bridgew.edu/psychology_fac/69
-

- Fleschler Peskin, M., Markham, C. M., Addy, R. C., Shegog, R., Thiel, M., & Tortolero, S. R. (2013). Prevalence and patterns of sexting among ethnic minority urban high school students. *CyberPsychology, Behavior & Social Networking*, 16(6), 454–459. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0452>.
- Gámez-Guadix, M., Mateos-Pérez, E., Wachs, S., Wright, M., Martínez, J., & Íncera, D. (2022). Assessing image-based sexual abuse: Measurement, prevalence, and temporal stability of sextortion and nonconsensual sexting (“revenge porn”) among adolescents. *Journal of Adolescence*, 94(5), 789–799. <https://doi.org/10.1002/jad.12064>
- Graaf, J. C., van den Borne, M., Nikkelen, S. W. C., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Eburon Uitgeverij BV.
- Hasinoff, Amy A. 2015. *Sexting panic: Rethinking criminalization, privacy, and consent*. Urbana.
- Henry, N., & Powell, A. (2016). Sexual violence in the digital age. *Social & Legal Studies*, 25(4), 397–418. <https://doi.org/10.1177/0964663915624273>
- Johnson, L. M., Matthews, T. L., & Napper, S. L. (2016). Sexual orientation and sexual assault victimization among US college students. *The Social Science Journal*, 53(2), 174–183. <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2016.02.007>
- Krebbekx, W. (2018). “When-girl-sends-nude-picture-to-boy. Unscripting sexting in a Dutch school.” In *Making sex, moving difference: An ethnography of sexuality and diversity in Dutch schools*. Doctoral thesis., edited by Willemijn Krebbekx, 63–81. Universiteit van Amsterdam
- Lee, M., & Crofts, T. (2015). Gender, pressure, coercion and pleasure: Untangling motivations for sexting between young people. *British Journal of Criminology*, 55(3), 454–473. <https://doi.org/10.1093/bjc/azu075>
- Madigan, S., Ly, A., Rash, C. L., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2018). Prevalence of multiple forms of sexting behavior among youth: A systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 172(4), 327–335. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2017.5314>
- McGovern, A., & Lee, M. (2018). A sexting ‘panic’? What we learn from media coverage of sexting incidents. In *Sexting* (pp. 99–118). Palgrave Macmillan.
- Mckinlay, T., & Lavis, T. (2020). Why did she send it in the first place? Victim blame in the context of ‘revenge porn’. *Psychiatry, psychology and law*, 27(3), 386–396. <https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1734977>
- Naezer, M. (2018). “Sexy adventures: An ethnography of youth, sexuality and social media.” Doctoral thesis, Radboud University.
- Naezer, M., & van Oosterhout, L. (2019). *Sharing is caring. Jongeren, sexting en de ongewenste verspreiding van sexy beeldmateriaal*. Ministerie van Justitie en Veiligheid.

- Naezer, M., & van Oosterhout, L. (2021). Only sluts love sexting: Youth, sexual norms and non-consensual sharing of digital sexual images. *Journal of Gender Studies*, 30(1), 79-90. <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1799767>
- Patrick, K., Heywood, W., Pitts, M. K., & Mitchell, A. (2015). Demographic and behavioral correlates of six sexting behaviors among Australian secondary school students. *Sexual Health*, 12(6), 480–487. <https://doi.org/10.1071/SH15004>.
- Pina, A., Holland, J., & James, M. (2017). The malevolent side of revenge porn proclivity: Dark personality traits and sexist ideology. *International Journal of Technoethics*, 8(1), 30-43. <https://doi.org/10.4018/IJT.2017010103>
- Politie scherp advies aan jongeren aan: Stop met sexting (2018, 4 september). NOS Nieuws. <https://nos.nl/artikel/2248894-politie-scherp-advies-aan-jongeren-aan-stop-met-sexting>
- Reyns, B.W., Henson, B., Fisher, B.S. (2014). Digital deviance: low self-control and opportunity as explanations of sexting among college students. *Sociological Spectrum*, 34(3), 273–292. <https://doi.org/10.1080/02732173.2014.895642>
- Rijksoverheid, (z.d.). Wat kan ik als school of ouder doen tegen ongewenste sexting? <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/seksuele-misdrijven/vraag-en-antwoord/wat-kan-ik-als-school-of-ouder-doen-tegen-ongewenste-sexting>
- Ringrose, J., & Harvey, L. (2015). Boobs, back-off, six packs and bits: Mediated body parts, gendered reward, and sexual shame in teens' sexting images. *Continuum*, 29(2), 205-217. <https://doi.org/10.1080/10304312.2015.1022952>
- Salter, M., & Crofts, T. (2015). Responding to revenge porn: Challenges to online legal impunity. In L. Comella, & S. Tarrant (Eds.), (pp. 233-253). Praeger/ABC-CLIO
- Scholte, R., Nelen, W., Wit, W. D., & Kroes, G. (2016). Veiligheidsmonitor: Sociale veiligheid in en rond scholen. Praktikon.
- Short, E., Brown, A., Pitchford, M., & Barnes, J. (2017). Revenge porn: findings from the harassment and revenge porn (HARP) survey—preliminary results. *Annual Review of CyberTherapy and Telemedicine*, 15, 161-166. <http://hdl.handle.net/10547/624310>
- Strasburger, V. C., Zimmerman, H., Temple, J. R., & Madigan, S. (2019). Teenagers, sexting, and the law. *Pediatrics*, 143(5), 1–9. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-3183>.
- Strassberg, D. S., Rullo, J. E., & Mackaronis, J. E. (2014). The sending and receiving of sexually explicit cell phone photos ('sexting') while in high school: One college's students' retrospective reports. *Computers in Human Behavior*, 41, 177–183. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.09.008>

- Symons, K., Ponnet, K., Walrave, M., & Heirman, W. (2018). Sexting scripts in adolescent relationships: Is sexting becoming the norm? *New Media & Society*, 20(10), 3836-3857. <https://doi.org/10.1177/1461444818761869>
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M., & d'Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from a social learning perspective. *Telematics and Informatics*, 34(1), 287-298. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.009>
- Walker, K., & Sleath, E. (2017). A systematic review of the current knowledge regarding revenge pornography and non-consensual sharing of sexually explicit media. *Aggression and violent behavior*, 36, 9-24. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.06.010>
- Wolak, J., & Finkelhor, D. (2016). Sextortion: Findings from a survey of 1631 victims. *Crimes Against Children Research Center*. <https://calio.dspacedirect.org/handle/11212/3037>
- Wolak, J., Finkelhor, D., Walsh, W., & Treitman, L. (2018). Sextortion of minors: Characteristics and dynamics. *Journal of Adolescent Health*, 62(1), 72-79. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.08.014>
- Wolfe, S. E., Marcum, C. D., Higgins, G. E., Ricketts, M. L., (2016). Routine cell phone activity and exposure to sext messages: Extending the generality of routine activity theory and exploring the etiology of a risky teenage behavior. *Crime Delinquency*, 62(5), 614-644. <https://doi.org/10.1177/0011128714541192>

BIJLAGES

Bijlage A.

De motieven, de vragen die bij de motieven horen en percentages van plegers die 'ja' antwoordden op de vragen. Alle percentages zijn berekend uit 40 plegers die zonder toestemming intiem beeldmateriaal hebben doorgestuurd.

WRAAK NEMEN (7 PLEGER, 17.5%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik wraak wilde nemen op de persoon op de foto/video, omdat die mij of een ander iets naars had aangedaan	5 plegers (12.5%)
Omdat ik ruzie had met de persoon op de foto/video en op deze manier wraak nam	3 plegers (7.5%)
Omdat de persoon op de foto/video mij nooit heeft gevraagd of ik een intieme foto/video wilde ontvangen en ik daarom wraak wilde nemen	3 plegers (7.5%)

ONTLADEN VAN SPANNING (35 PLEGER, 87.5%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik verbaasd was dat ik deze foto/video ontvangen had en deze ervaring wilde delen met een ander	20 plegers (50%)
Omdat ik in shock was over de rare/grappige/heftige/sexy foto en de spanning met een ander wilde delen	25 plegers (62.5%)
Omdat de persoon op de foto/video mij nooit heeft gevraagd of ik een intieme foto/video wilde ontvangen en ik hiervan geschrokken was. Door het doorsturen kon ik steun vragen bij een ander	11 plegers (27.5%)

VERSTERKEN VAN VRIENSCHAPPEN (26 PLEGER, 65%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat het normaal is om dit soort dingen met je vrienden te delen.	12 plegers (30%)
Omdat vrienden alles met elkaar delen	19 plegers (47.5%)
Omdat ik mijn vrienden het ook gunde om deze foto/video te zien.	18 plegers (45%)

PRATEN EN LEREN OVER SEKSUALITEIT (11 PLEGER, 27.5%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik met iemand over seks/lichamen aan het praten was en het makkelijker was om een foto/video te laten zien dan het te beschrijven.	5 plegers (12.5%)
Omdat ik de ander wilde laten zien hoe een naakt lichaam of seks eruit ziet	5 plegers (12.5%)
Omdat ik met iemand over sexting aan het praten was en wilde laten zien welke foto's/ video's ik wel eens had gekregen	5 plegers (12.5%)

ELKAARS SEKSUELE GEDRAG REGULEREN (11 PLEGER, 27.5%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat de persoon op de foto/video zo leert dat het dom is om een intieme foto/video naar iemand te sturen.	5 plegers (12.5%)
Omdat iemand die een intieme foto/video naar een ander stuurt het verdient dat die foto/video wordt doorgestuurd	4 plegers (10%)
Omdat de persoon op de foto/video mij nooit heeft gevraagd of ik een intieme foto/video wilde ontvangen. Ik wilde diegene leren dat je niet zulke foto's/video's naar iemand moet sturen zonder het te vragen.	5 plegers (12.5%)

POPULARITEIT VERHOGEN (12 PLEGER, 30%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik wilde opscheppen over het feit dat ik een intieme foto/video had gekregen	4 plegers (10%)
Omdat ik dacht dat ik dan leuker/cooler/stoerder gevonden zou worden	4 plegers (10%)
Omdat ik door het doorsturen kon laten zien dat ik een echte man ben	2 plegers (5%)
Omdat ik wilde laten merken dat ik zelf nooit zo'n foto/video naar iemand zou sturen	4 plegers (10%)

SEXTORTION (4 PLEGER, 10%)

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik om meer foto's/video's had gevraagd aan de persoon op de foto/video en diegene mij dat niet gaf	2 plegers (5%)
Omdat ik had gevraagd aan de persoon op de foto/video om in het echt seksuele dingen met mij te doen en diegene dat niet wilde	3 plegers (7.5%)
Omdat ik om geld of spullen had gevraagd aan de persoon op de foto/video en diegene mij dat niet gaf	1 pleger (2.5%)

OVERIG

Vraag	Aantal plegers
Omdat ik iets zou krijgen als ik de foto/video zou doorsturen (bijvoorbeeld geld of spullen)	2 plegers (5%)
Omdat ik iemand wilde waarschuwen dat die niet meer met de persoon op de foto/video om moet gaan.	10 plegers (25%)
Omdat ik de persoon waar ik de foto/video naar stuurde wilde plagen/pesten door zonder te vragen een foto/video door te sturen	3 plegers (7.5%)
Omdat iemand mij onder druk gezet heeft om de foto/video door te sturen, terwijl ik dit eigenlijk niet wilde	5 plegers (12.5%)

COLOFON

Referentie: Helpwanted (2024) ***Plegerschap van sexting-misbruik: de motieven van jonge plegers achter dit gedrag***

Nadine van Wijngaarden
Helpwanted, Offlimits

www.helpwanted.nl

Offlimits

Nieuwezijds Voorburgwal 120-3

1012 SH Amsterdam

020 261 5232

www.offlimits.nl

Medegefinancierd door
de Europese Unie

HELPWANTED
bij online grensoverschrijdend gedrag

OFFLIMITS